

Opi ●
oppimaan

Mikä auttaa selviytymään?

Johanna Korkeamäki, tutkija, VTM
Kuntoutusalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Kuntoutussäätiö

johanna.korkeamaki@kuntoutussaatio.fi

Tutkimuksen tausta

- Osana Kuntoutussäätiön Opi oppimaan -hanketta selvitetty aikuisten kokemuksia oppimisvaikeuksien kanssa selviytymisestä, selviytymiskeinoista ja tuen saamisesta
 - Haastateltu 26 aikuista, joilla todettu oppimisvaikeus tai tarkkaavuushäiriö
 - Haastateltavat 19-60-vuotiaita ja edustivat erilaisia koulutustaustoja ja sosiaalisia asemia.
 - Naisia 16, miehiä 10
- Suurin osa oppimisvaikeuksia koskevasta tutkimuksesta on ollut lapsiin kohdistuvaa määrällistä tutkimusta
 - Ihmisten omien kokemusten tutkiminen on ollut vähäisempää
 - Myös aikuisista vain vähän tutkimusta

Nuorten ja aikuisten oppimisvaikeudet

- Laajempi kiinnostus aikuisten oppimisvaikeuksiin alkoi 1980-luvulta tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskunnallisen keskustelun myötä (Gerber 2003)
- Tuesta ja erityisopetuksesta huolimatta monet vaikeudet pysyviä (Holopainen & Savolainen 2005, Wilson & Lesaux 2001)
- Monen oppimisvaikeus tunnistetaan vasta aikuisena (esim. Singleton ym. 2009)
- Yhteiskunnallisista muutoksista keskeisiä
 - mahdollisuudet ylioppilaskokeen poikkeusjärjestelyihin
 - aikuiskoulutuksessa syrjinnänvastaisen lainsäädännön vahvistuminen ja esteettömyyskäsitteen laajentuminen 2000-luvulla

Tutkimustietoa tukipalveluiden kehittämistyön tueksi

- Aiempien tutkimusten mukaan oppimisvaikeuksiin liittyy muuta väestöä enemmän mielenterveyden ongelmia, työttömyyttä ja jopa rikollisuutta
- Suojaavia tekijöitä ovat itsetuntemus, henkinen hyvinvointi, tavoitteiden asettaminen ja sosiaalisen tuen saaminen, jotka voivat olla selviytymisen kannalta varsinaista koulumenestystä tärkeämpää (Goldberg ym. 2003)
- Aikuisilla ympäristön mukauttaminen, opiskelustrategiat, itsetunnon tukeminen ja psykososiaalinen tuki keskeistä (Ahonen & Haapasalo 2008, Shaywitz & Shaywitz 2003)
- Selviytymisstrategioiden ja henkilökohtaisten vahvuuksien kehittäminen pitkin elämää ja monissa konteksteissa (Goldberg ym. 2003)

Kokemuksia tuen saamisesta peruskoulussa

- Haastateltavien kokemukset tuen saamisesta vaihtelivat paljon
- Suoraan oppimisvaikeuksiin saatu tuki koettiin yleensä myönteisenä
- Nuoremmilla haastateltavilla kokemukset koulun tuesta olivat yleensä myönteisempiä kuin vanhemmilla
 - Monet vanhemmat haastateltavat kuvasivat syyllistämistä ja rangaistuksia
 - Tuen luonteen muuttuminen yläkoulussa myös nuorten kohdalla
 - Osa haastateltavista kuvasi vaikeuksien salaamista ja häiriökäyttäytymistä pyrkimyksenä peittää koettuja vaikeuksia

Opiskelukokemukset peruskoulun jälkeen

- Opiskelu koettiin usein mielekkäämpänä ja moni kuvasi saaneensa uuden otteen opiskeluun
 - **Aikuismaisempi kohtelu, kokemuksen arvostaminen**
- Opiskeluun tai työelämään liittyvien vaatimusten kasvu edellytti usein uusia strategioita
- Haastateltavat olivat usein oppineet itse opiskelustrategiansa sen sijaan, että niitä olisi systemaattisesti opetettu
 - **Toimivia ratkaisuja esimerkiksi tiivistelmät tekstistä tai muistiinpanojen kirjoittaminen**
 - **Ajatuskartan soveltaminen eri tilanteisiin**
 - **Vieraisiin kieliin hankalampi löytää keinoja kuin esimerkiksi lukemiseen**
- Keskeytysten taustalla useimmiten vaikeudet vieraissa kielissä

Oppimisvaikeuden tunnistaminen aikuisena

- Peruskoulussa tunnistettu alle puolella
 - Monella oppimisvaikeuden merkitys ja tuki jäänyt keskeneräiseksi
- Nuorilla ja aikuisilla itsellään aktiivinen rooli oppimisvaikeuden tunnistamisessa ja avun hakemisessa
 - Opiskelijoilla ongelmanratkaisua opiskelussa koettuihin vaikeuksiin
 - Vanhemmilla haastateltavilla taustalla jonkinlainen elämäkerrallinen käänne, kuten aikuisopiskelun aloittaminen tai terveyteen liittyvät tekijät
- Diagnoosin merkittävyyttä lisäsi, kun se selitti omia vaikeuksia ja oli yhteydessä avun ja ymmärryksen saamiseen

Tuen ja erityisjärjestelyjen saaminen

- Kokemukset erityisjärjestelyistä usein myönteisiä
 - Lisääjan välttämättömyys
 - Mahdollisuus käyttää tietokonetta tentissä
 - Suulliset kuulustelut
 - Vaihtoehtoiset suoritustavat
- Haastateltavat olivat kokeneet myös hankaluuksia tuen saamisen suhteen todistuksesta huolimatta
 - Tuen saamisen taustalla hyvä vuorovaikutus opiskelijan ja opettajan kesken
- Perheellä suuri merkitys tuen antajana
 - Vanhempien rooli vaikuttaa myös tuen saamiseen ja hakemiseen koulussa

Tuen pyytämiseen vaikuttavia tekijöitä

- Tieto omasta vaikeudesta ja aiemmat kokemukset tuen saamisesta vaikuttavat
- Halu pärjätä itse vaikeuksista huolimatta
- Omasta vaikeudesta halutaan kertoa vain niille, joiden täytyy olla asiasta tietoisia
 - **Ei haluta tulla nähdyksi liian erilaisena tai ongelmaopiskelijana**
- Opiskelijat tietoisia vähäisistä resursseista: opettajilla ei aikaa, oppilaitosten tukimuodot riittämättömiä, jatkuvat muutokset ongelmallisia opiskelijan kannalta
- Tuen hakemiseen vaikuttavat myös oppilaitosten ja terveydenhuollon epäselvät käytännöt oppimisvaikeuksien suhteen

Hyvä selviytyminen

- Rohkeus tehdä itselle tärkeitä asioita
- Monipuoliset selviytymiskeinot
- Muilta saatu kannustus ja tuki
- Tukimahdollisuuksien hyödyntäminen
- Erilaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen

Korkeamäki Johanna (2010). Aikuisten oppimisvaikeudet.
Näkökulmia selviytymiseen. Kuntoutussäätiön tutkimuksia
83/2010.